

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ

16^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 41. (578)

14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1903

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ «ԾԱՂԻԿ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ

ԳԱԽԱՆԵՐՈՒ ԿԱՄԱՐ, տարեկան 60. Վեցամսեայ 30 դր. — ՊՈԼՍՈՑ ԿԱՄԱՐ, տարեկան 50. Վեցամսեայ 25 դր. — ԱՐՏԱՍԵ ՀԱՍՆԻ ԿԱՄԱՐ, տարեկան 14. Վեցամսեայ 7 դր.: — Բաժանորդագրութիւնները կը սկսին ամեն ամսու մէկին: — Ձեռքէ հատր 40 փաթեթի կը ծախուի:

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել ի Մ Բ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Կալաթիւ, Քուրժումլու խան քիւ 7

در عیاده غلطه قورشوللو خاتمه نومرو ۷ زاغیک فرستى ادارهسى

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“ Kourchoum Han, N. 7, Galata, Constantinople.

ԹԱԳՈՒՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՅՈՂՈՒԱՍ

Մեր մէջ եւրոպական մտաւորական շարժման հետեւողները շատ քիչ ուշադրութիւն դարձուցած են վերջին տարիներու մէջ թագուն գիտութիւններու (sciences occultes) շուրջը կատարուած ուսումնասիրութիւններուն եւ գիւտերուն: Ասոր համար է որ մեզմէ շատ քիչները գիտեն թէ ի՞նչ է occultisme, որ հետզհետէ ճշմարիտ գիտութիւն մը կ'սկսի դառնալ եւ որուն զանազան ճիւղերուն նուիրուած են այսօր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ բազմաթիւ նշանաւոր գիտուններ: Շահեկանութեւէ զուրկ չըլլալու ուրիշ ամբիփ տեսութեամբ մը Ծաղիկի ընթերցողաց ներկայացնել արդի occultisme եւ անոր յարակից գիտութիւնները, օգտուելով այս մասին կատարած ընթերցումներէս եւ ուսումնասիրութիւններէս:

* * *

Պատմութիւնը եւ հին դրոյցները միաձայնութեամբ կը հաստատեն թէ հնուածեան մէկ քանի քրմական դպրոցները ունէին ծանօթութիւնը խորհրդաւոր եւ թագուն գիտութեան մը: Այդ գիտութեան գաղտնիքներուն ծանօթութիւնը ձեռք կը բերուէր շատ ամփոփ ինիտիացիոն մը: Հնուածեան բոլոր մեծ եւ նշանաւոր մտածողները Եգիպտոս զիմած են քրմական այդ գաղտնիքներու ուսման լրացնելու իրենց կրթութիւնը: Թէ ի՞նչ կ'ըստր վեցնէին այդ գաղտնիքները. — Մոգութիւնն ի գործ դնել իր ամէն ճիւղերովը, մեռելները օգեկոչել (évoquer), կ'ըսեն լաւատեղեակ հեղինակները:

Հին Պարսից մոգերն ալ գիտակ էին նոյն գաղտնիքներուն եւ կը յաւակնէին րստ հաճոյս առաջ բերել նմանօրինակ եւ զելութիւններ:

Այս գիտութիւնը որ զանազան անուններով ճանչցուած է, (ինչպէս թագուն

գիտութիւն, հերմետիզմ (hermetisme), մոգութիւն, Esotérisme եւն.) կը բաժնուէր չորս գլխաւոր ճիւղերու:

1.—Ուսումնասիրութիւն եւ կիրարկութիւն տարրական էութեանց եւ զօրութեանց, կամ Ալքիմիա (Alchimie):

2.—Ուսումնասիրութիւն եւ կիրարկութիւն մոլորակային զօրութեանց, կամ մոգութիւն (Magie):

3.—Ուսումնասիրութիւն եւ կիրարկութիւն մարդկային թագուն կարողութեանց, կամ Psychurgie

4.—Ուսումնասիրութիւն երկնային զօրութեանց (Force de l'Empyrée) եւ իրենց յարաբերութեանց, կամ Theurgie:

Occultisme բնգիտութեան բառ մըն է որ կը բովանդակէ այս ամէն ճիւղերը միանգամայն:

Այս գիտութեան եթէ ոչ գործնական գէթ վարդապետական մասը բնաւ չկորսուեցաւ, ինչպէս սովորաբար կը կարծուի: Occultistները կը հաւատան թէ ան ունեցած է հաստատուն եւ անյեղի սկզբունքներ որ կը կազմէ հիմն աւանդութեան եւ զոր կարելի է զիւրութեամբ գտնել բոլոր hermetistներու գրութեան մէջ, ո՞ր դարուն ո՞ր երկրին ալ վերաբերին անոնք: Այդ սկզբունքները վրայ հիմնուած վարդապետութեան էական մասերը նոյնը մնացած են Մովսէսէն եւ Պլատոնէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը:

Թագուն գիտութիւնը ինչքան ալ որ ամէն ժամանակ, նոյն իսկ նորագոյն դարերու մէջ իր հաւատացեալներն ու հետամտողներն ունեցած է, երկար ատեն սակայն յուրջ հեղինակները ցնորքի տեղ զրին այգորինակ գիտութեան մը գոյութիւնը, առողջել, խորհրդայնութիւն կամ զգայապատրանք համարելով այն բոլոր աւելի կամ նուազ հրաշալի եղելութիւններ՝ զոր մեղի հազորդած են հին ու նոր տարեգրութիւնները:

Բայց քիչ ատենէն ինչ ինչ գիւտեր եւ աշխատութիւններ եկան այժմէութիւն մը

տալ խնդրոյն, գաղափարներու մէջ առաջ բերելով հակադարձ յեղաշրջութիւն մը: Այսպէս՝ շատ քիչ ծանօթ զօրութեան մը, մագնիսականութեան գիւտը Միսմերի կողմէ, կարելի րբաւ հասկնալ եւ բացատրել բանաւորապէս հին մոգութեան հրաշալի արարքներուն մէկ մասը: Յետոյ՝ Գուհանէի եւ Ալան-Բարտէթի (1) աշխատութիւնները թոյլ տուին հսկնալու անտեսանելի աշխարհին հետ հաղորդակցելու կարելիութիւնը:

Այս վերջին աշխատութիւններէն առաջ՝ գիտուններու հոյ մը բոլոր Ակադեմիաներէն եւ Եկեղեցիներէն անկասարար աշխատելով, զրադած էր վերադրուելու այն գիտական սկզբունքները որոնց վրայ հիմնուած էին հին քրմերու խորհրդաւոր արարքները: Այս հետազոտութիւնները նպատակ ունէին ոչ աքքան վերկենդանացումը մոմիացած գիտութեան մը՝ այլ աւելի կը ձգտէին երեւան բերել ինչ ինչ բաներ՝ որոնցմով կարելի ըլլար նոր ուղղութիւն մը տալ ժամանակակից գիտութեանց: Այս կարգէն՝ կ'ըսեն Court de Gebelin, Dutens, Fabre d'Olivet, Lacour, Ragon, Eliphas Levi աշխատութիւնները, ինչպէս նաեւ theosophique կիրարկութիւնները Claud de saint-Martin եւ գիտական կիրարկութիւնները Wronski, Chardel եւ Louis Lucas: Ասոնք եւ իրենց նմաններուն ու յաջորդներուն աշխատութիւնները կազմեցին պաշտօնական գիտութեան հոսանք մը որ գրեթէ անընդհատ կը շարունակուէր Բարատէյսէն (2) սկսեալ մինչեւ մեր օրերը:

(1) Ալան Բարտէթ հիմնադիրը կը համարուի ոգեհարցութեան (spiritisme) իր ստուար երկասիրութիւնները ոգեհարցական վարդապետութեանց դաւանադիրը կրնան սեպուել:

(2) Բարատէյս, ալքիմիագէտ եւ բժիշկ, ԺԵ դարուն, շուափումներու միջոցաւ բժշկութիւն ի գործ կը դնէր մեծ յաջողութեամբ:

Վերջապէս հասաւ ժամանակ մը որ գիտական այս վերջին անկախ հոսանքին ներկայացուցիչները զօրս ելան իրենց սովորական վերապահ վիճակէն եւ եկան ցոյց տալ թէ երեւութապէս հրաշայի եւ գիտական ծանօթ օրէնքներու սահմանէն դուրս ելլող այդ իրողութիւնները՝ մասնաւորապէս պարագաներն էին գործնական ուսումնասիրութիւններու եւ վարդապետութիւններու ամբողջութեան մը որ հիմնէն ի վեր ճանչցուած է Թագուն Գիտութիւն կամ Հերմետիկական Թիւն տնտեսական, Այսպէսով կազմուեցաւ արդի Occultismeի դպրոցը, որուն պետը կրնայ համարուիլ, ի Պրոմէթէոս, Պր. Ժէրար Անգու, Բաբիւս անունով ծանօթ, որ անօրէն է այս ճիւղին վերաբերեալ երկու էն կարեւոր հանգէտներուն, L'initiation եւ Le Voile d'isis, ինչպէս նաեւ նախագահը Groupe independant d'études ésoteriques/

Այս դպրոցը նոր դիւտ մը ըրած, նոր դրութիւն մը հիմնած ըլլալ չի յաւակնիր Ան նախ՝ իր ուսումնասիրութիւններովը կը ջանայ անցեալին վրայ սփռել բոլորովին նոր լոյս մը, եւ այդ լոյսով երեւան բերել գոյութիւնը գիտութեան մը, որ ունի իր անյեղի սկզբունքները Յետոյ՝ այդ ուսումնասիրութիւններէն ծագած վարդապետութիւններով եւ սկզբունքներով կը կազմէ մասնաւոր գրութիւն մը որ կրնայ շատ լաւ համաձայնիլ ժամանակակից գիտութեանց թէօրիններուն, այն առաւելութեամբ որ պիտի կրնայ այդ գիտութիւններուն օգնել՝ բնութեան եւ մարդուն տակաւին անբացատրելի մնացած երեւոյթներու քաօսին մէջ քիչ մը կարգ կանոն դնելու:

Եւ արդարեւ occultisteները կը պնդեն թէ իրենց վարդապետութիւնը որ եւ է կէտի մէջ արդի գիտութեան հետ հակասութեան մէջ չէ: Իրենք նպատակ չունին վեր ի վայր չըջել մինչեւ ցայսօր գործածուած գիտական procédés-երը, ո՛չ ալ ամէն ինչ կործանել՝ յաւաքոյն ընելու համար: Բայց գիտութիւնը թէեւ սքանչելի իր ձեռք բերած վերլուծական արդիւնքներովը ու ճարտարարուեստի զանազան կիրարկութիւններովը, մանրամասնութեան մէջ իր ճշգրտութեամբը հանդերձ կը հասնի սակայն կէտի մը՝ ուր անկարող կը մնայ երբոր խնդիր կ'ըլլայ գտնել բոլոր գիտութիւններու համար հասարակաց համադրութիւն մը (synthèse): Occultismeը գիտութեան մէջ մուծանելով հետազոտութեան բոլորովին նոր մեթոտներ, պիտի յաջողի ահա իրականացնել այնքան բազմացուած այդ ցանկալի համադրութիւնը:

Occultismeը կը կազմէ ուրեմն վարդապետութիւններու ամբողջութիւն մը որ իրեն մասնայատուկ եղանակն ունի բացատրելու համար մարդուն եւ տիեզերքին կազմութիւնը, ինչպէս նաեւ այս եր-

կու կարողութեանց, նոյն իսկ երրորդի մը, փոխադարձ ազդեցութիւնները:

Թէ ինչ՝ աստիճան արժէք ունին occultismeին ներկայացուցած թէօրինները այս տեսակէտով, ատկապազան է որ պիտի ճշտէ: Առ այժմ հետաքրքրական է հաստատել գոյութիւնը գիտութեան մը որ այսքան հոյակապ նպատակի մը կը ձգտի: Այդ նպատակը աւելի սեղմօրէն եւ գեղեցկօրէն կ'ամփոփուի Բաբիւսի հետեւեալ տողերուն մէջ:

« Occultisme, համադրական գիտութիւնն է որ ամէն տեսակ ծանօթութեան թիւններու համար կը կիրարկէ մինչեւ « ցարդ շատ քիչ ճանչցուած մեթոտներ, « զլիսաւորարար analogie»:

« Թագուն գիտութեան ուսումնասիրութիւնը կարելի կ'ընէ միեւնոյն սկզբնութիւն բերել կապել բոլոր գիտութիւնները, բոլոր կրօնքները, եւ գտնել այն կապը « որ կը միացնէ գիտութիւնը՝ հաւատքին, « բնականը՝ բնազանցականին հետ:

« Գործնական տեսակէտով՝ Թագուն « գիտութիւնը կ'ուսումնասիրէ դեռ շատ « քիչ ծանօթ գորութիւններու զասակարգ « մը, մեկնելով սա երկու հիմնական սկզբնութիւններէն. Դիպոսած չկայ. գերբնա- « կան չկայ:»

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱԶԱՆԾԱՆ

ՄՊԱՄԱՆ ՄՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

Ը.

Նոյն օրն իսկ Մաթէրնիթէն վերադարձին Պուլլաու Բոն-Ռոյալի վրայ էվա Սատարօֆի հանդիպեցաւ: Անոր գիմաստները աւելի խստացած էին կարծես եւ սեւ մօրուքը աւելի որոշապէս կ'անջատուէր տոգոյն գէմքին վրայ. յոգնած շարժումով մը ձեռքը երկնցուց էվաին երբ նոյն միջոցին իսկ գոյունակութեան ժըպիտ մը կ'ուրուագծուէր գէմքին վրայ թեթեւ մը մեղմացնելով անոր արտայայտութիւնը:

—Այսպէս, Տիկին էվա, վերսկսաք ձեր կաթը առնելու. շատ ուրախ եմ:

Իրարու հետ պահ մը խօսեցան ընդհատուած երկայն լուծութիւններով որուն միջոցին իրարու կը նայէին չկրնալով խօսք մը արտասանել եւ փոխադարձաբար անհանգիստ իրենց դրութիւնէն:

—Պզտիկը աղէկ է. Անտոէն...

Բառերը դժուարաւ կը հնչուէին, բայց այս վերջին հարցերը թելադրիչ եղան էվաին եւ մէկէն սկսաւ խօսիլ շտապելով: Սատարօֆ լսելով Անտոէնի տկարութեան նկարագրութիւնը հետզհետէ յօնքերը կը պստտէր եւ ճակատին մէջտեղէն ուղիղ խորշոմ մը կ'ակօսուէր. առանց բան

մը պատասխանելու ժամացոյցը նայեցաւ եւ քիչ մը մտածելէ ետքը բաւ էվաին:

—Դեռ քիչ մը ժամանակ ունիմ Տիկին էվա, կրնամ ձեզի հետ դալ:

Պուլլաուին վրայէն կը յառաջանային երբեմն էվա կը հարցնէր անձկանօք:

—Կը կարծէ՞ք որ ծանր բան մը ըլլայ:

—Չեմ գիտեր, Տիկին, պէտք է տեսնեմ:

Ավրնիւ տէ Կոպրլէնի վրայ էվա ստիպուեցաւ կենալ մանր մունր բաներ գնելու իրենց ճաշին համար. խանութներուն դրանք առաջը Սատարօֆ կը սպասէր մտածկոտ երեւոյթով մը եւ ամէն անգամ որ էվա իր քովը կը վերադառնար, յանձնարակի սթափելու երեւոյթ մը կ'առնէր եւ կը շարունակէր ծամբան անչուկ. էվա մէկ կողմէն վարժուած բարեկամին տարօք ընկալ ձեւերուն միւս կողմէ ինքն ալ զբաղուած զանազան մտահոգութիւններէ, ուշադրութիւն չըրաւ Սատարօֆին: Այսպէս հասան մինչեւ Սիբիօն փողոցը եւ էվաի բնակած տանը սանդղաններուն վրայ միայն Սատարօֆ հարցուց զանակի պէս հատու ձայնով մը:

—Այս օրերս մեր ծանօթներէն մարդ տեսա՞ք:

—Այս առաւօտ միայն Ալէքսանտրը հանդիպեցաւ վայրկեան մը:

Սատարօֆ պահ մը վարանեցաւ եւ ետին կը նայէր արդէն բարձրացած աստիճաններուն. մէկէն կորովի ձեւով մը զլուխը դարձուց եւ վազեց դէպի վեցերորդը:

էվա դեռ սանդղաններուն վրայ չընհասաւ՝ լսեց իրենց սենեակին բացուիլը եւ աղջկանը լալու աղմուկը, միեւնոյն ատեն Անտոէն խոսքով ձայնր որ հեռուէն աւելի խղճուկ՝ բոլորովին չարագուշակ հանգամանք մը ունէր: էվա աւելի շտապով բարձրացաւ մնացած յարկերը եւ երբ իր սենեակը հասաւ, տեսաւ Անտոէն որ շարժումներով կը խօսէր. յաճախ ընդհատուելու ստիպուած. անկողնէն ելքէր արդէն եւ կէս մը հագուած կը պտտէր սենեակին մէջ, ջղագրգիռ, սրտնեղ: Ձերմոցը վառուած էր բարեբաղդաբար եւ էվա հազիւ թէ իր բռնէն թեթեւցած՝ տղեկը առաւ գիրկը եւ նստեցաւ ջերմօցին մօտիկ, աչքերովը Սատարօֆը հարցափորձելով: Անիկա անթափանցելի արտայայտութիւն մը ունէր որ աւելի վախ ազդեց էվաին եւ ինքն ալ ջղոտացած՝ չէր գիտեր ըրած շարժումները եւ կ'ուշանար տղուն կաթը տալու: Մանկիկը միշտ կուլար եւ ասոր վրայ այր ու կին անհամբեր եւ սրտնեղ խօսքեր փոխանակեցին: Անտոէն մանաւանդ առանց գիտնալու չարաչար կը վիրաւորէր իր կինը:

—Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ ունիս այսքան ուշ մնալու. ժամը մէկն է արդէն:

—Բայց բարեկամս, սպասուցին ինձի:

—Թող չսպասէիր... վերջապէս, չե՞ս

կրնար ինծի հաւատացնել թէ կաթին հա-
մար մնացիր մինչեւ հիմա:

— Որով համար կը կարծես թէ Մա-
թէրնիթէն մնացած ըլլամ մինչեւ հիմա:

Անտոնէ չպատասխանեց, տեսնելով ար-
դէն կնոջը աչքերը լեցուած. Սատա-
րոֆ առանց միջամտելու մտիկ կ'ընէր եւ
կարծես չէր հասկնար ըսուած խօսքե-
րուն նշանակութիւնը: Երբ պզտիկը վեր-
ջապէս հանդարտեցաւ, Սատարոֆ ման-
րամասնաբար հարցոյց Անտոնէին զգացած
ցաւերը եւ տկարութիւնները: Երբեմն
զլուխը կը ցնցէր եւ մտահոգութեամբ կը
կը նայէր անոր տենդազին աչքերուն.
Քանի մը անգամ հազը խեղդեց Անտոնէի
պատասխանը որով միջոցին էլ վա եւ Սա-
տարոֆ իրարու կը նայէին սեւեռած եւ
անհանգիստ նայուածքով մը. մէկէն Ան-
տոնէ ուժգին շարժումով մը չապիկին կո-
ծակները քակեց եւ կուրծքը բացաւ. ու
չնչապառ, առանց խօսքի ձեռքերը դրաւ
կուրծքին վրայ ու ծոցեալ բոլոր հասա-
կովը, զէմքը ծաւաճեցնելով ուժով ցաւի մը
ազդեցութեան ներքեւ:

— Անտոնէ, կուրծքդ գոցէ, պիտի մահա-

— Ախ, չէ, չէ, բոլոր ասոնք կը ճնշեն
կոր կուրծքս, ալ չեմ կրնար, չեմ կրնար:

Սատարոֆ տեսնելով որ իր հարցում-
ները զայն կը ջգգորդէին եւ չափա-
զանց կը յոգնէր պատասխանելու համար,
զաղրեցաւ ուղղակի խօսք ուղղելէ: Պահ
մը ամէնքն ալ լուռ մնացին եւ մեքենա-
բար կը լսէին քօքը որ կը վառէր ջերմոցին
մէջ, կտրուկ եւ չոր աղմուկով մը:

Անկողնին եզերքին նստած Անտոնէ
գոգունի նայուածքներ կ'ուղղէր թէ՛ կնոջը
եւ թէ՛ Սատարոֆին, անոնց զէմքին վրա-
յէն կարդալու համար կարծես իրեն դա-
տապարտութիւնը. մէկէն կռնակին վրայ
իյնալով սկսաւ խնդալ, չար, ջգգորդիւ
խնդուածքով մը, եւ երբ էլ վա եւ Սատա-
րոֆ զայն վերցուցին այտերը ողորդած
տեսան արցունքներով: Այսպէս ատեն մը
անցաւ լալու եւ խնդալու փոփոխակի
տագնապներու մէջ, որուն միջոցին զէմ-
քին մկանունքները կը կծկուէին եւ ան-
հասկնալի բռնութեամբ կ'արտասանէր որոնց
նշանակութիւնը կը հասկնալին միմիայն
անոր աչքերուն սարսափի արտայայտու-
թենէն:

Դժուարաւ կրցան զինքը հանդարտե-
ցնել մինչեւ որ յաջողեցան վերջապէս
հանուրցնել եւ անկողինը զնել. Քիչ մը
ատենէն անիկա թաղուեցաւ կէս քունի
թմրութեան մը մէջ որուն միջոցին էլ վա
եւ Սատարոֆ ցած ձայնով կը խօսակցէին.
հետզհետէ էլ վաի զէմքը իր կարգին վա-
խի, ըմբոստացումի եւ համակիրութեան
արտայայտութիւնները առաւ, երբեմն զը-
լուխը կը կոթնցնէր վառարանին եւ խոր
մտածումի մէջ կ'իյնար մինչեւ որ նորէն
զէմքը մօտիկցնելով Սատարոֆին, իր կար-
գին կը խօսէր անոր, հազիւ ձայնը զսպե-

լով եւ մեքենաբար շոյելով իր աղջկանը
գլուխը որ գիրկին մէջ տարածուած կը
ժպտէր իր մօրը՝ յայտնի կերպով զուար-
ճանալով անոր ուժգին շարժումներէն:

Վերջապէս հարկ եղաւ որ Սատարոֆ
մեկնէր երբ ոտքի ելան սարսափով տե-
սան որ Անտոնէ անկողինին մէջ զլուխը
ցցած՝ իր աչքերը սեւեռած էր անոնց եր-
կուքին վրայ, ու անոնք զիւային արտա-
յայտութիւն մը ունէին, առանց նայուածքի
առանց փալի բիբերը անշարժ, դիակի մը
աչքերուն պէս երկուքը մէկանց պոռա-
ցին:

— Անտոնէ՛ . . . :

Անիկա չպատասխանեց եւ կռնակին
վրայ ինկաւ անկողնին վրայ. եւ մինչ
երկուքը դժուարաւ կը ջանային զայն
ուշաքերելու, երբեմն կ'ըսէին իրարու,
գրեթէ կը մոմնջէին.

— Տեսա՞ր աչքերը:

Դուրսը՝ միայն սանդուղին զլուխը կըր-
ցան խօսիլ մինչ էլ վա կը հեծկտար եւ
Սատարոֆ կը համոզէր զայն:

— Դուք չէք կրնար զայն խնամել,
անկարելի է, պէտք է ճարը գտնել եւ
զայն հիւանդանոց փոխադրել:

— Ախ, Պարոն Սատարոֆ, ինչպէ՞ս կա-
րելի է:

— Բայց Տիկին, անհրաժեշտութիւն մըն
է այլեւս, վարանիլը աւելորդ է:

Պահ մը կեցաւ. յետոյ աւելցուց.

— Բիթի, հիւանդանոցին մէջ ներքին
բժիշկ մը կը ճանչնամ, կ'երթամ կը խօ-
սիմ, հոն կը փոխադրենք, ամէն օր կ'եր-
թանք զինքը ատենելու. ուրիշ ճար չկայ
Քանի մը աստիճան սանդուղներէն իջած
էր արդէն երբ նորէն էլ վաին դարձաւ.

— Բաջութիւն, Տիկին էլ վա, ես չեմ
ուշանար զալու, ցտեսութիւն:

ԶԱՊԷԼ ԵՍՍՅԵԱՆ

(Շարունակելի)

Յ. Գ. — Նախորդ գլուխին մէջ սպըր-
դած էին հետեւեալ վրիպակները. — Էջ
453, Բ. սիւնակ, «կիններ կը սիրեն ծեծ
ուտել» էն ետք պէտք է աւելցնել «ի՞նչ
խենդ ըլլալու է ասանկ հրէշութիւններ
ըսելու համար»: Նոյն սիւնակին վրայ՝
«լսեցէք» կարգաւ «լսեցէք», «խման»
«նման»: Գ. սիւնակին վրայ «հարուած-
ներու» «հարուածներուն», «գորտը»
«գորդ»: Իսկ 454 էջ, Բ. սիւնակին վրայ
romansec պէտք է ըլլայ romance:

ԽՆԴԱԳՑՈՒԹԻՒՆ. — Մանգումէի Լե-
քեար օրաթերթը, որ մօտ երկու ամիսէ
ի վեր չէր հրատարակուեր, վերջին եր-
կուշաբթիէն սկսած է լոյս տեսնել. այս
առթիւ կը յայտնենք մեր ջերմ խնդակ-
ցութիւնները յիշեալ թերթին Տնօրէնու-
թեան եւ Խմբագրութեան:

ՅԵՂԱՆ

Ինչո՞ւ անշոյս, սրտու՞մ, սրխու՞ր
Թառաւի կեանքն անմեղ սրդուն.
— Լարդենին պէ՞տք է որ անշու՞ր
Թողուն:

Ա՛ն, որ ծընող եւ տուն չունի,
Հա՛րկ է որ հեգ, սոված գայ ման,
Զմրան մեջ, անբոյն բոյունի
Դրման:

Անոր շայիւնն աղաչաւոր
Շեշտ մը չունի՞ սարսուզդեցիկ...
— Տե՛ր, որկէ մեկն որ սայ անոր
Հացիկ:

Դպրոցին մեջ հետք խաղան,
Թող զայն սիրով զրգունեն շատեր.
— Ինքզինքն անո՞ք չըզգայ ճղան,
Ո՞վ Տե՛ր:

Տո՛ւր որ ազնիւ մեկ պատանի
Զայն անուանէ եղբայր կրտսեր,
Որ սրտին մեջ ցոյան երկնի
Լոյսեր:

Եւ աղջընակ մ'ալ, փաշկօրե՛ն
Տժգոյն ձալսի՛ն սայ հաւքուրիկ,
Որ սրդան զայն կարծե՛ իրեն
Բուրիկ:

Տուր որ կին մ'ալ մօր պէս ֆեմուշ
Իրեն գիրկին գուրգուրակի՛ն
Տայ անոր մեղրն այնքան անուշ
Անգին:

Եւ բող ձայնն ալ հօր մը արի,
Կարդայ վրսե՛ւ պարսփի դասեր,
Հոգին օրրե՛ն վառ եւ բարի
Յոյգեր:

Ու բող մուշ մուշ անցէ ժպտուն,
Հրեշտակի հսկէ սրնարին ֆով.
Սարեակի պէս զարթնու՛ առտուն,
Երգով:

Եւ դողդոջուն ու անգիտակ
Իր փայլերը չը զարնուղին.
Չեո՞ք մ'անոր միջոց ցոյց սայ շիտակ
Ողիկ:

Բարիք հեղո՞ւ յիսկաւսար,
Կեանքն որ անոր է պատասխանած,
Տո՛ւր որ ըրայ հեշտ, դիւրաւսար,
Աստուած:

ԱՂԵՐՍ. ՓԱՆՈՍԱՆ

ՅՈՒՆԵՍԿՈ

(ՄԵՆԵՐԿ)

Ձիւն մակնութեան օրերուն
Երբ ծաղկեր կեանքս

— քաւր Ապրիլ —

Բով աշխարհ մը քաւրաւուն
Սովոր էի վերապրիլ:

Այդ աշխարհը յայտնեմ
Մըսքիս մէջ էր պարփակուած,
Եւ աշխարհը եզրերէն
Շուտ անցան անկասկած:

Ու անոր մէջ՝ մեկնաւոր
Տղայ հոգւոյ ժիր քեւեր
Ժակս արեւէ հեռաւոր,
Թըրյոյնսէին դէպ ի վեր:

Ոչ ճմեռ կար, ոչ անաւ,
Ոչ անկողնոյ՝ շանքերուն.
Բիւր տխրակեր ի՛նձ հաւար
Դայրայնէին զրաւորուն:

Եղեմ մըն էր ուր սակայն
Օճերը քոյն յունեին,
Դիրք քերականներ կիսակաւ
Տաղերգէին — փա՛նֆ էին...:

* * *

Այսօր երեկ կը կարգաւ
Ձիւն մակնութեան օրերուն:
Այժմու կեանքս անխաւարտ
Եւ իղձերս ալ երեւուն,

Չունին ոչ մէկ հըրապոյր:
Իսկ այն աշխարհն անխոռով
Ուր հիւսէի ձիւնաքոյր
Անուրջներս յար երգելով,

Ստեղծուած է այսօր
Ուրուականի մը հանգոյն.
Շրթնակներու վրայ քաւոր
Բուերն, ախտ՝ս, դրոյն քոյն:
ԼԵՆԻՆ ԳԻՐԻՇՃԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՐԱԳԱՅ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐԱՅ

Առաջին անգամ ճանչցայ զինքը
1886ին, Ղալաթիա, Յակոբ Արշակին գրա-
սենեակը, ուր յաճախ կերթար այն ա-
տենները:

Հոն, Կարապետ Գարագաշ մեծ տպա-
ւորութիւն ըրաւ վրաս, Կարեկցութեան
հետ խառնուած հիացման տպաւորութիւն
մը, երբ կը խօսէր իր յաջողութեան օրե-
րուն վրայ, երբ կը վերադառնային իր
հին յիշատակները, ձեռնարկուի եւ սե-

ղանաւորի գործողութիւնները, նշանաւոր
անձերու՝ Կարապետի հարուստ սեղանա-
ւորներու, օսմանեան բարձրաստիճան մար-
դոյ՝ հետ առօրեայ յարաբերութիւնները եւ
մտերմութիւնները: Եւ, այն վայրկեանին,
ձեռք բռնած Շիլլէրի գաղղիներէն մէկ
թարգմանութիւնը, Bibliothèque Nationaleի
25 աստիճանաց մը

— Կը տեսնե՞ս, Պ. Մալխաս, կըսէր,
այս փոքրիկ մատնանը կըստիմէ զիս ամէն
դառնութիւններէս...

Ես, այն ատեն, Արշակին կալուածա-
շինական ծրարներուն համար, շատ
խոստմնալից կերեւակայէի Գարագաշի
բարեկամական աջակցութիւնը. եւ ես,
նորահաս երիտասարդի եռանդովս, ան-
գիտակցաբար օժանդակեցի այդ ձեռնար-
կին, մեծ réclame-ով մը որ էր ուսում-
նասիրութիւն մը Միւլսուղի Գործակցա-
կան Ընկերութեանց վրայ, մանրակրկիտ
աշխատութիւն մը: Հրատարակուեցաւ
«Արեւիկ»-ին կամ «Մասիս»-ին մէջ, լաւ
չեմ յիշեր:

Երկրորդ անգամ տեսայ Գարագաշը
Բերա, Թաքսիմ տանը մէջ եւ մտերմա-
ցանք: Իր արեւը խոնարհելու մօտ էր այն
միջոցին: Բայց գործելու եւ յուսալու կո-
րովը միշտ վառ էր: Պիտի չյուսահատէր
շարժելէ, պիտի չյուսահատէր իր remuant
ընաւորութենէն՝ որ յաջողութեան տա-
րած չէր զինքը: Եւ ճիշդ այն պահուն,
կը գանգատէր իր մէկ բարեբարէն, եւ աշ-
խարհը գիտէ թէ որքան քիչ իրաւունք
ունէր տրոնջալու:

Վերջին անգամ տեսայ Գարագաշը
1894ին, գաւառներէն վերադարձիս, փո-
ղոցը, քրոջը թեւը մտած, անկարող ա-
ռանձին տեղափոխուելու, այն մարդը՝ որ
մշտնջենաւոր երթեւեկ մը եղած էր:

— Վերստին քալել կը սորվիմ, բարե-
կամ, կը տեսնե՞ս ըսաւ, ձեռքս սեղմելով,
կամ բռնելով, այնքան պակասած էր ոյժը:
Նայուածքը նոյնը չէր, խօսուածքը չունէր
իր հատուկ շնչոյր:

Յաջորդ տարիներուն մէջ, երբեմն ա-
ռիթ ունեցայ կրկին տեսնելու զինքը,
բայց այս գլխաւոր երեք պարագաներէն
զորս, Գարագաշ կը պատկերանայ աշ-
քերուս առջեւ իր ամէնէն սովորական
վիճակին մէջ, այսինքն կառք մը նստած,
որուն ձիերը միշտ քառասորոփ կընթա-
նան, եւ կառավարը՝ մտրակելու շարժու-
ած մը նախագծելով օդին մէջ, իր նըս-
տարանին բարձրէն:

Եւ այսպէս, գրեթէ ամէն օր, իր գոր-
ծունէութեանը տեղադրար տարիներուն Գա-
րագաշ կը սուրար, արագընթաց կառքին
մէջ, մայրաքաղաքիս փողոցներէն, այս
ժամուն կամուրջին վրայ, Ղալաթիա, Պէ-
շիկթաշ, յաջորդ ժամուն՝ Նշան-Թաշի,
Թաքսիմ եւ Բերա, նոր ձեռնարկութեանց
յղացումներովը մօլեզնած, գիմելու, խրնդ-
րելու, բացատրելու, համոզելու, վերջա-

պէս տեղափոխուելու. եւ ուրիշներն ալ
տեղափոխելու անգուստ պէտքէն խառա-
ղանուած:

Եւ իր սրբնթաց կառքին դռնակէն
հազիւ կընդնշմարուէր իր գէժքը: Ձեռքի
լայն շարժում մը բարեւի նշան մըն էր,
աճապարող մարդու մը առատ եւ քա-
ղաքավար բարեւը, հասկցնելով թէ աւելորդ
խօսքեր ընելու ատեն չունի:

Կառավարն ալ, միշտ ծոած իր ձիե-
րուն վրայ, միշտ զանոնք ձեռնելով, միշտ
գոհացնելով իր յաճախողին ամէնուրեւ-
թեան (ubiquité) տենջանքը, ամէն օր կը
յուսար թէ գոհացուցիչ կարգադրութիւնը
պիտի ընդունէր իր հաշիւներուն: Իսկ
Գարագաշ, գերմանացի գիտունին պէս՝
որուն անունը միտքէս կը վրիպի, կար-
ծես ամէն օր քսել կուգէր կառավարին:

— Ստուգիւ, պէտք է որ այլեւս վճա-
րեմ քու ստակդ ալ...: Բայց ինչո՞ւ
այսքան անհամբեր ես...:

Իր եւ ուրիշի ստացուածքին այդ յո-
ռի մատակարարը ինչպէ՞ս վայելած էր
տնտեսագէտի համբաւը, լաւ չգիտցուիր:
Այսու հանդերձ, աշխատութեամբ եւ
ինքնօգնութեամբ լրջօրէն ուսած էր
տնտեսական հարադատ գիտութիւնը,
վարչական եւ ելմտական արուեստները:
Տեսականին մէջ՝ զուտ écoleին այդ ա-
շակերտողը, գործնականին մէջ հաստատ
ընթացքով մը վարանեցաւ խտիր դնելու
իր ստացուածքին եւ ուրիշինին միջեւ:
Ինչ որ իրենն էր՝ ուրիշինն էր. եւ ինչ որ
ուրիշինն էր՝ իրենն ալ էր:

Այս կէտերուն մէջ, մտահար հակա-
դրութիւն մը կարտայայտուի Գարագաշի
եւ իր Մուրատ-Ռափայելի նախկին զրպ-
րոցակցին՝ Միքայէլ Փորթուգալի միջեւ:
Նկարագրի այս խորին զանազանու-
թեամբ, ամէն ատեն զոյգ ընթացած են
այդ երկու անունները: Մէկը՝ յանդուգն
ու ձեռնարկող, յղացող եւ ստեղծող, կաղ-
մակերպող եւ ժիւր, յոռի մատակարար եւ
չուայլ: Միւսը՝ խրհմ եւ պահպանող,
կիրարկող եւ պատշաճեցնող, վարող եւ
հեռատես, բարի մատակարար եւ խը-
նայող:

Գարագաշ լաւ ճանչցած էր իր զրպ-
րոցակցին խաղաղարար եւ թերեւս երկ-
չոտ հակումները, որով ամէն առթիւ,
ամէն գործի մէջ, ինքն իրեն վերապա-
հած էր ռահվիրայի գերը, նոր ճամբայ
բացողի նախաձեռնութիւնները: Պետա-
կան գործոց մէջ, գլխաւոր աւագոյցներն
են՝ Մաքսատան Դրոշմի վարչութիւնը եւ
Երկրագործական Դրամատունը, եւ սե-
ղանաւորական ճիւղին մէջ, Crédit Général
Դրամատունը՝ զորս ինք յղացաւ, ինք
կաղմակերպեց: Փորթուգալին տեղի
տուաւ այն ատեն երբ կարող եկաւ վա-
րելու, մատակարարելու:

Բարձրէն թող այդ յանդուգն նկա-
րագրին քով շատ փոքր կերեւար Փոր-

թուգալինը Գարագաշին աչքին տա-
լեւ, Փորթուգալ տեսականի մարդ էր,
տգէտ էր համարակալութեան եւ կրօնա-
գիտութեան մէջ, Լրտուա-Պօլիէօյի գիր-
քերէն զատ ուրիշ բան կարգացած չէր,
խնայողութեամբ կապէր, եւ զեռ չեմ գի-
տեր ինչ: Մանաւանդ, երբ խօսքը զառ-
նար ծախսելու վրայ, իրեն չէր պակսեր
շռայլելու մանրամասնութիւններ:

Իսկ Փորթուգալին համար, Գարագաշ
ունէր ամէն կատարելութիւն, բարի բնա-
ւորութեան զատ, ինք չէր սիրեր իջնել
մանրամասնութիւն, եւ չէր ըսեր թէ որքան
սահմանափակ էին Գարագաշի ծանո-
թութիւնն ու փորձառութիւնը մաքսա-
կան եւ ուրիշ հարցերու մէջ, թէ որ-
քան գէշ զիւանագէտ էր ան, թէ որ-
քան հարեւանցի էին մատենագրական,
պատմական, քննասիրական ծանօթու-
թիւնները: Սակայն եւ այնպէս, Գարա-
գաշ կը վայելէր գրագէտի համբաւ, թե-
րեւս իր քանի մը խրթին գրաբարով ոտա-
նաւորներուն համար:

Գարագաշ ամէն ժամ պատրաստ էր
ամէն բան գոհելու՝ ամէն բան շահելու
նպատակով: Իր չափազանց յամառու-
թեանը համար էր որ չկրցաւ աւարտել
Մուրատ-Ռափայէլի ամբողջ ընթացքը, եւ
հարկադրուեցաւ ժամանակէն առաջ մեկ-
նիլ Բարիզէն:

Տեսքով եւ խօսուածքով համակրելի
անձ էր Գարագաշ: Դէմքը թուխ, ուսե-
րուն վրայ ամուր հաստատուած գլուխ
մը, խիտ եւ սեւ մազեր՝ տակաւ ճերմկած,
անօրուս ծնօտ, գրաւիչ աչքեր: Ոտա-
ւածքը յորդ եւ համողիչ, չեղտը սեղմ,
ջգուտ եւ եռանդուն:

Կատարելապէս հմուտ գաղղիներէն լեզ-
ուի, ճարտարութեամբ կը գրէր այդ լեզ-
ուով, եւ իր մտքին արթնութիւնը ու կո-
րովը՝ կարծես մասնաւոր հրապոյր մը կու-
տային իր գաղղիներէն արձակին:

Աւելի նպաստաւոր պայմաններով տա-
րակոյս չկայ որ Գարագաշ պիտի ըլ-
լար այն անվեհեր գործի մարդը, brasseur
d'affaires ըսուածը, որուն մէկ անթերի
օրինակը կը պատկերասցնէ Ջօլա, իր Ar-
gentին մէջ, նկարագրելով Սաքառի այդ
տիպարը՝ որ զիւցազնական կոխէ մը վերջ
եւ անհասանելի ճակատագրին առջեւ
միայն կը խոնարհեցնէ գլուխը: Իսկ, հա-
կառակը, որքան երկար տեւէ բաղդին
նպաստը, այս կարգի նկարագրներն են
որ, Գօլիէի բացատրութեամբ, կը յորջոր-
ջուին rinceurs de bas de laine, խնայող-
ներու քսակը շփողներ:

Այս ամէնքը արգելք չեն որ Գարա-
գաշ եղած ըլլայ մեծ արժանիքի տէր
անձ մը, եւ հայ հասարակութեան ամէնէն
ականաւոր անդամներէն մէկը...

Ու երբ, անցեալ կիրակի առաւօտ, կը
մեկնէինք Բերայի Ս. Յովնան Ուկերե-

րան եկեղեցիէն, ուր հրաւիրուած էին
Գարագաշի բարեկամները ներկայ գտնուե-
լու անոր մահուանը տարեգարծի հոգե-
հանգստին, չգտնուեցաւ եւ ոչ մէկը, ա-
պահով եմ, որ ինքն իրեն չկրկնէր:

— Սակայն եւ այնպէս, ինչ որ ալ
ըսուի, սովորական մարդ մը չէր ան: Եւ
մենք, անգամ մըն ալ պիտի չտեսնենք
զինքը... աւագ:

ԳՐ. ՄԱԼԽԱՍ

Յ. Գ. — «Մենասէր» ռեզոլուցի նախորդ
պատասխանին մէջ բառական բացայայտ
կերպով յայտարարեցի թէ իմ միակ կամքս
էր վիճարանիլ այն միակ անձին հետ որ
չողենաւ ին մէջ զիտողութիւններ ըրած էր
«Մենասէր» ծածկանունով քրօնիկագիրի
մը, այն երեք յօդուածներու առթիւ
որոնք հրատարակուեցան «Ծագիկ»-ին մէջ,
(Հ. Արսէն Բագրատունի):

Յետոյ, այդ զիտողութիւններուն իբր
թէ հիմնական եւ գիտական ձեւ մը տա-
լու համար, Մենասէր երեք առարկու-
թիւն ներկայացուց «Մասիս»-ին միջոցաւ
եւ պնդեց թէ ես խոյս կուտայի պատաս-
խանել ռեզոլուցի եւ կը չեղէի կողմանի:

Արդ, մի անգամ ընդ միշտ կը յայ-
տարարեմ ոչ թէ Մենասէրին — որուն
գրածները զիս բոլորովին անտարբեր կը
թողուն — այլ նոյն իսկ բուն անձին որ
թելադրեց այդ զիտողութիւնները:

Ես բոլորովին կազմ ու պատրաստ եմ
զիմաւորելու ընդգիծախօսս, բաւական է
որ ինք անձամբ ստանձնէ վէճին պատաս-
խանատուութիւնը: Եւ այս նպատակով,
անհրաժեշտ է որ ծածկանունները անհե-
տանան եւ «բուն շահ ունեցող»ը հրապա-
րակ ելլէ, իր ստորագրութեանը տակ
ներկայացնելով իր հարցապնդումը:

Նախորդ յօդուածին մէջ ալ տարբեր
բան պահանջած չէի, բայց երրորդներուն
շահէն էր, թերեւս, որ խօսքերս խեղա-
թիւրուէին:

Ի տեսութիւն ուրեմն:

Ժամագրութեանցս մէջ ճշգրտապէս եմ,
կուղեմ, հետեւաբար, որ ընդգիծախօսս
ալ համակերպի աշխարհիկ կեանքի պատ-
շաճութիւններուն եւ իրարու պատա-
հինք կուռանին վրայ:

Գ. Մ.

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

ՅՈՒՍԷՓ ԻՋՄԻՐԵԱՆՑ ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՅՆԱԺՈՂՈՎԱՅ

Յովսէփ Իճմիրեանց Գրական Յանձ-
նաժողովը, առաջիկայ 1905 տարուայ մը-
ցանակին համար որոշեց 1901 ապրիլ 28-ի
հրահանգին Ե. յօդուածոյն համեմատ ներ-
կայանալի երկասիրութեանց նիւթին որո-
շումն ինքն ընել, յուսալով այսու աւելի
արդիւնաւոր ռճոյ մը նախափորձն բրած
լինել:

Որոշուած նիւթն է. Արդի Հայերէնի
բառարանին համար նախապատրաստական
նիւթերու հաւաքածոյ կազմել, իւրաքան-

չիւր բառի հանգէպ բառարանական սո-
վորութեան տեղեկութիւններով, եւ մա-
նաւանդ ծագման եւ կիրառութեան մա-
սին բացատրութիւններով:

Յանձնաժողովն նկատի առնելով նիւ-
թին ընդարձակութիւնը որոշեց եւս զայն
երեքի բաժնի, եւ իւրաքանչիւր մասին
համար մրցանակի բաժին մը յատկացնել:
Երեք բաժնիներն են:

Ա. նոր չինուած կամ ճշգրտած եւ նոր
առում ստացած եւ Հին Հայերէնէ նորա-
գիւտ բառեր եւ ոճեր:

Բ. Արեւմտեան գաւառաբարբառներու
բառեր եւ ոճեր:

Գ. Արեւելեան գաւառաբարբառներու
բառեր եւ ոճեր:

Վեներեկի Առձեռն Բառարանին վեր-
ջին տպագրութիւնը իբր հիմ ընդունուած
է: Աշխատութիւնները նոր եւ ձեռագիր
պիտի ըլլան եւ յստակ գրուած: Արդէն
տպագրեալ աշխատութիւններ նոյնու-
թեամբ չեն կրնար առաջարկուիլ, բայց
եթէ նոր յաւելուածներով ճոխացած ըլ-
լան: Գերակատնական տեղեկութիւններ եւ
բացատրութիւններ իբր զնահատելի ա-
ռաւելութիւններ պիտի նկատուին:

Աշխատութիւնները պէտք է յղուին
առ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայր Ի
Կ. Պօլիս, մինչեւ 1905 տարուայ փետրուարի
վերջը:

Եթէ երբեք ըստ նախնի սովորութեան
ազատ նիւթի վրայ երկասիրութիւններ
յղուած գտնուին, անոնք ըստ պատշաճին
եւ արժանաւորութեան կամ բացառիկ
մրցման մը նիւթ պիտի կազմեն եւ կամ
յաջորդ մրցանակին պիտի պահուին. այս
տեսակ երկերը եթէ տպագիր են, երե-
քական օրինակ, իսկ եթէ ձեռագիր են,
մէկ օրինակ պիտի յղուին, բայց յստակ
գրուած:

Յանձնաժողովոյն յղուած բոլոր աշ-
խատութիւններ, մրցանակ ընդունին կամ
ոչ, ետ չեն դարձուիր:

(Կնիք Պատրիարքարանի)

ԷՍԿԻՇԷԶԻՐԻ ԶՐԴԵԶԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՊԱԼԻՔԱՆ տպահովագրական ընկերու-
թեան ընդհանուր քննիչ Տեառ Բոյ Բա-
լէմեար, Էսկիշէֆի հրդեհի տաթիւ
վերջին երեքշաբթի օրը հրդեհին վայրը
գագած է փութով հատուցանելու հա-
մար այն վնասները, զորս նոյն հրդեհին
առթիւ Պալքան ունեցած է եւ որոնք կը
հասնին 2000 ռակի:

Թերեւս աւելորդ ըլլար անգամ մըն ալ
չեղտել այն փութաջանութիւնն ու ճշգա-
պահութիւնը որով Արշակ էֆ. Ունճեան,
Պալքան տպահովագրական ընկերութեան
տնօրէնը, գիտէ գոհացնել առհասարակ իր
բոլոր կարգի տպահովագրեալները:

ՍՍԱՅԱՆՔ

Ծանօթ երգահան, զաշնակի եւ
ձայնական երաժշտութեան ուսուցիչ Պ.
Ջարմայր Եսայեանի հեղինակած Nocturne
երաժշտական կտորը՝ զաշնակի հա՛ար.
գին 5 դրուչ:

Ա Պ Ո Ն Ե

(ՎԻՊԱՎ՝ ՇԷՐՄԱՆ ԶՈՒՏԷՐՄԱՆԻ) (1)

Պառօնը երկար ատեն նայեցաւ կնոջ ետեւէն: Այսօր այլեւս, այնչափ չարժարուելէ ետք անյագ մնացած երջանկու թեան այն ծարաւէն, իր մտքին առջեւ կը պատկերացնէր թէ ինչ պիտի ըլլար եթէ այդ աղջիկը կնոյ թեան առած ըլլար:

Սիրոյ հոսանք մը, քնքոյշ, կիզիչ ու անձնուէր, իր հոգին պիտի ողողէր, կենդանութիւն պիտի տար եւ պարագայ պիտի լեցնէր: Կինն ալ, փոխանակ նիհարնալու ու ճղճու, պերճօրէն պիտի փթթէր:

Հիմա, չա՛տ ուշ էր. խեղճ պառաւ աղջիկ, անկա իր ճամբան կը շարունակէր եւ հեռաւորութեանց մէջ կ'անհետանար:

Բայց պառօնը իր սրտին խորէն վերստին կը զգար կանացի սիրոյ մը սաստիկ պէտքը, անհրաժեշտութիւնը կնոջ մը՝ որ միայն անունէ ու մարմինէ բաղկացած չըլլար. եւ որ լաւագոյն բան մը ըլլար քան իր վատութեամբ եւ հեղգութեամբ պահած սիրունին:

Իր կեանքին վրայ յետահայեաց ակնարկ մը նետեց. այդ կեանքը սիրային առկածներով լեցուն էր. երիտասարդ ու սիրալոյս չա՛տ կիներ իր վզին փաթթուած էին եւ շուտով ետ յաշուած, իր ցոյց տուած պաղտութենէն ինք իր արձակ համարձակ կեանքը կը սրէր. նոյն իսկ ուղատ սէր մը չգլթայ մին էր իրեն համար, երբ ժամանակի ու մտածումի ամենափոքր զոհողութիւն մը կը պահանջէր:

Միտքը ինկաւ իր վերջին սիրային յաջողութիւնը եւ ժպտեցաւ: Հացկերոյթի մը միջոցին հանդիպած էր այն երազկոտ աչքերով կնոջ՝ որ հարուստ գրամատէրի մը կինն էր: Այն ատեն, իր ուսանողի պարզամտութեամբ մինչեւ սեղան առաջ նորոգած էր զայն եւ թող տուած էր որ այդ կինը իր հոգեւոյն հայելին մէջ կարդայ թարմ Թագաւորութիւնները. իսկ հիմա, ներողամիտ սփիտով մը կ'ընդունէր բոլոր այն հիացման արտայայտութիւնները, զորս կը շալկէր գեղանի կինը՝ սքօրդի համբաւաւոր սիրահարին եւ հոգեկաւոր կենցաղապէտին:

Յետոյ, քիչ մը սիրարանութեամբ, ա՛յնքան անգարմանելի կերպով մը դարձուցած էր այդ անուզեց պղտիկ զուլը որ, յաջորդ օրն իսկ խորհրդաւոր ժամագրութիւն մը կը խնդրէր կինը: Պառօնը երկու երեք անգամ գոցած էր ժառանգորդայնը, չփոթած, երկնուտ եւ միշտ սիրատուօր՝ կինը վերջապէս եկած էր մանուշակի փունջ մը ձեռքը բռնած:

Այս սիրային արկածը վերջապէս միօրինակ կը թուէր սակայն. եւ Պառօնը որ մը գրեց իր սիրունիին, ժամագրութեանց վերջ տալու համար: Գիշեր մը—նոյեմ:

(1) Շարունակութիւն նախորդ թիւէն

բերի վերջերն էր—կինը Պառօնին տունը գնաց՝ դէմքը թանձր քողով մը ծածկած, ու հեծեծելով անոր գիրկը ինկաւ: Ամէն բան վերջացած էր. «առանց զայն տեսնելու չէր կրնար ապրիլ. անհանգստութիւնը եւ անձկութիւնը կէս մը յիմարացուցած էին զինքը, ինքը Պառօնինն էր, ու անկա ինչ որ ուզէր՝ կրնար ընել...»

Պառօնը մխիթարեց զայն, անոր պաղած ձեռքերը տաքցուց եւ իր համարյոշներովը հալեցուց այն ձիւնը որ մաղբրը կը ձերմեցնէր: Բայց երբ, այդ կնոջ տիրանալու հաճոյքն ու յոյսը ա՛լ աւելի զօրաւոր դարձան եւ Շիթլքաթի փայփայանքներն ալ աւելի յորդառատ վախէ ու խղճի խայթէ բռնուելով՝ կինը սկսաւ պաղատիլ. «Պարկեշտ կին մըն եմ ես, եւ եթէ քու բազումներէդ մեղապարտ դուրս ելլեմ, ուղղակի պիտի երթամ ինքզինքս ծովը նետելու»: Ու կ'աղաչէր որ գլխաւոր իր վրայ, յարգէ իր պատիւը...»

Պառօնը անասցեր էր անոր պաղատանքին եւ ճակատէն հայրական համարյոշ մը առնելով ձգեր էր որ երթայ: Յետոյ իր սպասաւորին հրաման տուեալ էր որ ա՛լ բնաւ չընդունի զայն:

Բայց կինը սկսեց էր սիրով... անձկութեամբ զեղուն նամակներ գրել. ամէն վերապաշտութիւն մէկ կողմ գնելով ինքզինքը Պառօնին կը նուիրէր... Անկա չէր պատասխաներ:

Այդ միջոցներուն էր որ Պառօնը քիչ հաճոյքն ունեցաւ Եգիպտոս երթալու, առանց մասնաւոր պատճառի, որովհետեւ կը ձանձրանար եւ ուղեգրային հիւանդութիւն մը ունէր: Իր մեկնումին նախորդ իրիկունը երբ տուն գնաց, նոյն կինը իրմէ առաջ եկած էր արդէն:

Խնչ էր ուղածը:

—Ձիս հետդ տա՛ր:

Բայց ի՞նչպէս խացեր էր:

—Հետդ տար զիս, առ տա՛ր զիս:

Ուրիշ խօսք չէր ընէր: Պէտք էր մխիթարել զայն: Յետոյ՝ մնաք բարով, երթաք բարով: Պայման դրին որ ատիկա առաջին եւ վերջին անգամը պիտի ըլլար: Ու պայմանը պահեցին:

Եգիպտոսէն վերադառնալէն ի վեր—երկու տարին կ'անցնէր—Պառօնը այդ կնոջ վրայով ու եւ ի բան չէր գիտեր:

Ու հիմա սակայն, միտքը ինկած էր անկա իր փափաքները արթնցած էին նորէն, մտաբերելով անոր դէմքին սիրուն ձուածեւը եւ ձայնին լուրջ շնչտեքը: Դարձեալ, կողմար անոր կըրր եւ պինդ բազումներուն մէջ գրկուելու համարութիւն անոր կիզիչ եւ անհանգստ շրթունքներէն:

Ու բնին ինչո՞ւ լքած էր զայն. ի՞նչպէս կրցած էր այնքան վայրագօրէն բաժնուել անկէ: Ու անմիջապէս զայն վերստին փնտռել պտնելու գաղափարը ունեցաւ:

Տարտամօրէն կը լիչէր թէ ո՛ւր կը բնակէր: Այցելութեան համար պատրուակ մը փնտռելու պէտք չկար. այդ ժամուն աւուրինը գրասենեակէն վերադարձած ըլլալու չէր. անոր հաշիւ տալիք բան չուէր: Եւ ի հարկին, կրնար խօսիլ այն ձիարշաւի մեծ տօնին վրայ, որուն տոմս սակները ծախել պիտի խնդրէր մանկամարդ կնոջմէն:

Բայց եթէ ա՛յն մոռցած ըլլար զինքը՝ եթէ այսօր անկա վրէժ լուծել ուզէր իր անցեալին տկարութեան փոխարէն, թեւեւ բնաւ չպիտի ընդունէր զինք... Բայց ի՞նչ փոյթ, պաղ ընդունելութեան մը պիտի արժանանար, կամ թէ մտիկ պիտի ընէր այն պարսաւանքները, որոնց դառնութիւնը կը պահէ յաճախ՝ խաբուած սէրը:

Պա՛հ, կին մըն էր վերջապէս:

Շէնքի մը դռնէն ներս մտաւ եւ երբորդ յարկը բարձրացաւ, ու...

—Տիկինը հիւր կ'ընդունի՞, հարցուց ծերուկ սպասուհին:

Միւսը առաւ իր այցեւորութիւնը եւ ներս գնաց:

Բախտը պիտի վճուէր:

Ու մինչ Պառօնը զուլը կիսարաց դուռնէն ներս խոթեց մտիկ ընելու համար, իր ականջին հասաւ աղաղակ մը, ո՛չ թէ սոսկումի, այլ երջանկութեան, յաղթութեան: Թերեւս ինքզինքը խաբուած զգար, եթէ սպասուհին խնդուներես ետ չգտնար, ըսելով

—Հրամայեցէք, Պառօն, տիկինը ձեզի կըսպասէ:

III

Պառօնը ներս մտաւ. կինը՝ ձեռքերը երկարած, տէքերը լեցուն եւ ինքզինքը բռնելու համար ըրած ջանքերէն դէմքը դալարելով զինքը գիմաւորեց:

—Վերջապէ՛ս, եկաւ, վերջապէ՛ս...

Պառօնը՝ անէացած՝ երջանկութեան այս յորդ զեղումին տակ, որ ամէն բանի կը ներէր կարծես, ոտքի վրայ, անոր առջեւ կեցած էր, խօսելու բառ չգտնելով:

Խնչ կրնար ըսել որ տխմար կամ կոշտ խօսք մը չըլլար: Թող որ իրմէ բացատրութիւն ուղղով չկար ինքս հոն էր... ատիկա կը բաւէր:

Կինը խնդրեց որ նստի:

—Հոս, այս անկիւնին մէջ, ըսաւ, նըստած եմ յաճախ, քու վրադ մտածելու համար միշտ, միշտ... Միտքի թէյ պիտի խմենք այնպէս չէ՞:

Պառօնը պիտի մերժէր, բայց միւսը փութով ընդմիջեց:

—Այո՛, պէտք է խմենք. իմ երազս եղած է դոնէ մէկ անգամ թէյ խմել քեզի հետ, հոս, ու խմորեղէնի պնակը քեզի հրամցնել...

Ու անմիջապէս դէպ ի դուռը վաղելով սպասուհին հրամայեց թէյ պատրաստ

տեղի Պառօնը երջանկով թեամբ եւ ապշեցումով կը նայէր անոր: Ծառ քիչ անգամ կնոջ մը քով տեսած էր այսքան բնական չնորհ մը եւ այսքան ճկուն շարժումներ: Անոր չըջագեղատի՛ ծանր եւ անհաշիւ պերճութեամբ մը, ներդաշնակ ծաղիկերով կիշնար անոր խորիւստ մարմինն ի վար: Անոր մարմնի գիմագիծը զուտ կանացի հրապոյր մը ունէր որ լըջութիւնը կը քաղցրացնէր:

Եւ այս բոլորը իրենն էր...

Այդ մանկամարդ եւ սխալի մարմինն ու հոգին կրնար իր տրամադրութեան տակ ըլլալ, որովհետեւ այդ ամէնը վերատին իրեն վերաբերելու երեւոյթն ունէր: Ան զայն, կրնէր իրեն ներքին ձայն մը, ա՛ն զայն եւ երջանիկ եղիր:

Գեղտնի կինը վերադարձեր էր իրմէ երեք քալ հեռու կեցած՝ ձեռքերը միացուցած կզակին տակ եւ հիացիկ աչքերը խոշոր մը բացած՝ կը մըմնէր:

—Ան է, բնաւ չէ փոխուած, ան է...

Յետոյ քովը նստելով ըսաւ.—Մինչեւ որ թէր զայն, պատմեցէք ինծի թէ ի՞նչ ըրիք այսքան երկար տեսն:

Պառօնը այս բառերուն տակ մեղադրանք մը տեսաւ եւ անմիջապէս խօսքը կտրելով, իր կարգին հարցուց թէ ա՛ն ինչ ըրած էր այնքան տեսնէ ի վեր:

—Օհ, ե՛ս, գոչեց անտարբեր շարժումաքով մը, ես հրջանիկ ապրեցայ, տարբեր կերպով կրնա՞ր ըլլալ արդէն: Կեանքը վայելցի տղու մը պէս, որովհետեւ կեանքը լաւ կը գտնեմ. ասիկա մասնագիտութիւնս է: Իւրաքանչիւր օր ինծի նոր ու սովորաբար հաճոյալի բան մը կը բերէ... մասնաւանդ անկէ ի վեր որ քեզ սիրեցի...

Երջանիկ ըլլալու համար կը բաւէ որ գիտնամ թէ դուն կ'ապրիս, թէ իրաւունք ունիմ զողովելու եւ աղօթելու քեզի համար, եւ թէ՛ երբ արեւը կը ծագի զքեզ ալ պիտի լուսաւորէ... Ա՛հ, կը տեսնէ՞ք *délicieux* զգացում մըն է այս, երբ մարդ արշալոյսին արթննալով կը տեսնէ ոսկեղօծ հառապայթները եւ կ'ըրէ. «Փա՛ռք Աստուծոյ, այսօր գեղեցիկ օր մը պիտի անցնէ անիկա»:

Պառօնը սկսաւ ձեռքովը ձակատը չփել, կարծելով թէ կ'երազէ: Կարելի բա՛ւ չէ այս, կ'ըսէր ինքնիրեն. աշխարհի վրա՞ն ենք տակաւին:

Ու անիկա իր խօսքը կը շարունակէր, առանց խորհելու որ թերեւս ի՛նք ալ ըսելիք մը ունէր.—

Ձեմ գիտեր թէ շատեր այսքան երջանիկ կրնան ըլլալ. բայց ես երջանիկ եմ, այո, Աստուած իմ, երջանիկ եմ եւ գիտէ՞ք, այս երջանկութեան լաւագոյն բաժինը կը պարտիմ ձեզի: Տեսէ՞ք, զոր օրինակ, անցած ամառ Հէլկոլանտ գացած էինք, եւ այս տարի՛ Շվարձպուրկ. գացեր էք Շվարձպուրկ. սիրալի տեղ մըն է... Այսպէս, առտուն կ'արթննաս, տա-

կաւին լուսցած չէ. ամուսնոյս քունը չխանգարելու համար ոտքիս ծայրերովը կ'երթամ մինչեւ պատուհանը, մերկ ոտքերով. ա՛խ, Աստուած իմ, ի՛նչ գեղեցիկ է. անտառները գեռ խաղաղ ու ստուերամած են. բնութեան վրայ այնպիսի հանգարտութիւն մը կայ որ լալու փափաք կ'ունենաս: Հորիզոնին վրայ կարմիր ոսկեգոյն տարածութիւն մը կայ եւ լերանց գագաթէն եղեւինները կարծես կը նային թեւարաց պզտիկ սեւամորթներու: Գոհ: Մէկ քանի թռչուններ կրակին ձողողել... ու ձեռքերս կը միացնեմ խորհելով. «Ո՛ր է արդեօք անիկա... եթէ կը քնանայ, գեղեցիկ երազներ կը տեսնէ՞» արդեօք. ա՛հ, եթէ ան ալ հոս ըլլար եւ այս ամենքը տեսնէր... Ու այնքան շատ կը խորհիմ որ վերջապէս կը կարծեմ թէ իրապէս հոն ես եւ դուն ալ կը գիտես: Բայց կամաց կամաց կըսօխ դողդալ, որովհետեւ, զիտէ՞ք, առտունները միշտ զով է լեռներուն վրայ: Այդ պատճառաւ կը ստիպուիս վերստին անկողինդ մտնել. օ՛հ, տակաւին չորս ժամ պէտք է քնանալ փոխանակ անոր վրայ խորհելու: Եւ երբ վերստին կ'արթննաս, արեւը արդէն զուարթօրէն լուսաւորած է պարտէզը եւ նախաճաշը պատրաստ է պատշգամին վրայ: Ու ամուսինս, որ երկար տեսնէ ի վեր ելած է, համբերութեամբ կը սպասէ. անոր բարի գէմքը հանգարտութեամբ կը ժպտի ապակեպատ դրան ետեւէն: Այն տեսն սիրող կարծես պիտի պայթի երախտագիտութենէ՛ հանդէպ այն Արարչին, որ այնքան երջանիկ կեանք մը պարգեւած է եւ... բայց ահաւասիկ թէյը բերին:

—Թէյը թեթե՛ւ կը խմէք թէ՛ զօրաւոր:

—Զօրաւոր, խնդրեմ:

—Մէկ թէ երկու կտոր չաքար:

—Երկու:

Ու հանդիսաւոր շարժումաքով մը թէյին գաւաթը երկարեց անոր եւ ըսաւ.

—Ահաւասիկ, հիմա գագաթնակէտն հասած եմ այն երջանկութեան, զոր այնքան երկար տեսնէ ի վեր կ'երազէի... տեսնե՞ք, խոստովանեցէք, բախտաւոր կին մը չեմ. կը բաւէ որ բան մը փափաքիմ, անմիջապէս իրականութիւն կը գտնէ, մի՛շտ, միշտ...:

Թարգմ. Լ. ԳԻՐԻՇՃԵԱՆ
(յաջորդով կը վերջանայ)

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱՃՇՏՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ԶԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները, «Ծաղիկ» 6, 7 8 եւ 9-րդ թիւերով հրատարակեցինք Ս. Լենգեղեայի մէկ ուսումնասիրութիւնը Հայ Եկեղեցական Երաժշտութեան եւ Զայնագրութեան վրայ: Այս կարեւոր նիւթը վերջերս այժմէութիւն ստացած էր դարձեալ, Բարիզի Ա.

բեւեյեան Լեզուաց Վարժարանէն վկայեալ Մ. Բիէն Օպրիի այն հատորով, որուն մէջ բանասէր հեղինակը կ'ուսումնասիրէ Յունական եկեղեցւոյ երաժշտական արուեստը, Հայ Եկեղեցւոյ երաժշտական արուեստին հետ մասնակի կերպով, բաղդատութեան եզր առնելով վրաց, Ասորոց եւ Խաչիներու եկեղեցական երաժշտութեան արուեստը, որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ արդէն Արեւելեան Քրիստոնեայ Եկեղեցին:

Հայ Եկեղեցւոյ երաժշտութեան նրկատմամբ նորանոր յայտնութիւններէ զուրկ չէ այս դործը, քանի որ մեր շարականներու չափաբերութեան արուեստին արեւելեան ժողովուրդներու հասարակ ըլլալու հանգամանքը կը ճշդէ, եւ անոնց աղաւաղումները եւ խեղաթիւրումները ցոյց կուտայ: Գիրքը 2 մասի բաժնուած է. առաջին մասին մէջ խօսուած է Արեւելեան Եկեղեցւոյ մէջ արդի երգին վրայ որուն հիմ ցոյց կուտայ ժամանակը կամ Զափը, որուն ծրագրումը միջնագրեան կը համարի եւ անոնց կազմութեան մէջ արաբական ուսուցներու դերը կը նշմարէ, որոնք յետոյ պարզուած են թէ՛ Յոյն եւ թէ՛ Հայ Եկեղեցւոյ մէջ միաժամանակ ժէ. դարու վերջերը եւ ժ.թ.ին սկիզբները: Իսկ գիրքին երկրորդ մասին մէջ խօսուած է հին չափականութեան վրայ որուն հիմը կը համարուի շէշուր:

Հեղինակը, իր այս ուսումնասիրութիւնը ընելէ առաջ այցելած է Կովկաս եւ տեղւոյն վրայ քննութիւն մը ըրած է: Այս առթիւ Ս. Էլմիածին ալ այցելած է ուր Կովկաս Վ.ի հետ տեսակցելով բաւական օգտուած է: Իր գիրքին մէջ (36 էջ) «Մեր առաջին կանոնն է երգել ինչպէս որ կը խօսուի» առածը հայելը անգամ Կովկաս վրդ. կրկնած ըլլալը կը շեշտէ, եւ ինքը կատարելապէս համամիտ է այս եղբայրացութեան մէջ Կովկաս վրդ.ի եւ բողոքոսին յետասուտ կը համարի ծանր ստեղծները որոնց պարզագոյն ձեւերը՝ կը պնդէ թէ գոյութիւն ունին եւ պահուած են տեղ տեղ: Օրինակի համար (էջ 80) Կովկաս վրդ. Եսնգան «Խորհուրդ Մեծ» շարականին զարգացումը բայց խեղաթիւրեալ ձեւին հետ բողոքատելու համար հայթայթած է դաւաճի մը անիւնը գտնուած մէկ պարզ բայց հարազատ ձեւը, որոնց երկուքն ալ երապական նօթայով հրատարակած է Մ. Բիէն Օպրի:

Նշանակէ հեղինակին կտրեւոր ծառայութիւն մը մատուցեր է Գաղղիալի երաժշտապետ Յակոբեան ուսուցներու եւ րոպական նօթայի հետ բաղդատութեան համար դիւրութիւններ ընծայելով: Մասնաւոր կերպով պատուաբեր է Մ. Բիէն Օպրիի զնահատութիւնը՝ մեր աշխատակից Ս. Անգեղեայի համար, որուն եկեղեցական երաժշտութեան վրայ Խաչիկի մէջ հրատարակած յօդուածները կ'աւելնէ «հատրեսի» հատուածներ Հայ երաժշտութեան վրայ: Եւ որոնցմէ կարեւոր քաղուածներ բրած է թարգմանաբար գիրքին զանազան էջերուն մէջ:

**ԴԱՎՐԵԺԻ ՀԱՅԱՆԿՈՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԵՎ ՏԱՐԻԱՅ ԴՈՐԾԵՆԵՐՈՒԹԻՒՆԸ**

«Հայալկուական Ընկերութիւնը» կազմւած է 1899 թ. Մայիս ամսուի 26 առաւելանալով, ներկայումս ունի 368 անդամներ, որոնց հարիւրին տասը տոկոսը դուրս են եկած կամ իրենց խոստովանումը չպահովողներ եւ կամ կանոնադրութեան դէմ բողոքողներ, Բացի Պարսկաստանում ունեցած 7 մասնաճիւղերից եւ աշակերտական մասնախմբերից, ուր նաեւ անդամներ թիֆլիսում, Կողբում, Իգդրում, Բագուում եւ Երեւանում:

Ուսումնասիրի զանազան քաղաքներից, Եդիպուրից, Բուլղարիայից, Կ. Պոլսից, Տրապիզոնից, Երզնկայից եւ Վանից ընկերութիւնն նամակներ է ստացած, որոնք իրենց համակրութիւնը յայտնելով մեր օգտակար գործին, բրօշուրներ էին պահանջել, որոնց բաւարարութիւն է տրուած:

Ընկերութեան մարգարտական նպատակը հետզհետեւ արձագանք գտաւ բարձր շրջաններում եւ ընդհանուր համակրութեան արժանացաւ: Զանազան տոթիւներով եւ միջոցներով իրենց համակրութիւնը եւ քաջալերութիւնը արտայայտել են աշակերտական անձեր:

Ընկերութիւնն վաղուց է սկսել յարաբերութեան կապ հաստատել Եւրոպայի եւ Ամերիկայի նմանօրինակ ընկերութեանց հետ: Ֆրանսական Հակալիգուիտեան Միութեան (Union Française Antialcoolique) կողմից ձրիաբար ստացւած է զանազան բրօշուրներ եւ կանոնադրապէս մինչեւ ցարգ էլ ստանում է այդ ընկերութեան ֆրանսերէն երկու օրկանները՝ L'Alcool եւ L'Action Universitaire ամսագրերը:

Ընկերութիւնն մասնակցել է 1901 թւին Վիեննայում գումարած VIII-րդ «Հակալիգուական Միջազգային Կոնգրէսին» իր տեղեկագիրը ներկայացնելով, եւ այս տարի 1903 թ. Բրէժնուում գումարած IX-րդ «Հակալիգուական Միջազգային Կոնգրէսին»:

Ընկերութիւնն իր բարենպաստակ պրօպագանդային աւելի յայն ծառայ ստու համար, մինչեւ ցարգ հրատարակել եւ ձրիաբար տարածել է երկու բրօշուրներ. 1. Մարդկութեան ամենամեծ թշնամին, եւ 2. Մի խմիւր, որոնք մեծ ընդունելութիւն գտան թէ հասարակութեան եւ թէ մասնաւոր կողմից:

Դասախօսութիւնների եւ երեկոյթների միջոցով հակալիգուական պրօպագանդան ուժեղ կերպով առաջ է տարւած մանաւանդ թաւրիղում, որի շնորհիւ առհասարակ հայ աղգարնակչութեան մէջ ոգելից խմիչքների գործածելու վատ սովորութիւնը պակասեց եւ շաւիղաւնցողներին չափաւորներ գարձրեց:

Հետաքրքրութեան համար այստեղ դասախօսութիւններից մի քանիսը կը յիշենք:

- 1.—Ալկոլականութեան վտանգը:
- 2.—Անասունների արեւցողութիւնը:
- 3.—Ալկոլի ներգործութիւնը:
- 4.—Հակալիգուական շարժումը Ռուսաստանում:

5.—Հակալիգուական շարժումը ամբողջ աշխարհում:

6.—Ատրպատականում գործածւած ոգելից խմիչքների վիճակագրութիւնը:

7.—Ալկոլականութեան ֆիզիքական եւ բարոյական վնասները:

8.—Մարդկութեան ամենամեծ թշնամին:

9.—Արեւցողութեան բազմակողմանի վնասները:

10.—Կատարեալ ժուժկալութիւն թէ՞ չափաւորութիւն եւ խոստովագիր տալու կարեւորութիւնը:

11.—Ալկոլի վնասները ընդհանրապէս (աշակերտների համար մասնաւոր դասախօսութիւն):

12.—Գինին բոս Սուրբ Գրք:

13.—Թոքախտ եւ Ալկոլականութիւն:

14.—Ալկոլականութիւն:

Ինչպէս կանոնադրութիւնը, երեւում է, ընկերութիւնն բացի կամաւոր նւերներից եւ երեկոյթներից, բացառիկ հասոյթներից, եկամուտի ուրիշ ոչ մի աղբիւր ունի:

Երեք տարւայ ընթացքում մուտք է եղել 1436 դրան 35 կոպէկ, ծախք է ունեցել 1309 դրան 15 կոպէկ, սնդուկում պատրաստ գրամ կայ 117 դրան 20 կոպէկ: Ընկերութիւնն վաճառելու համար ունի 80 դրան արժէքով նշաններ եւ 104 դրան արժէքով մոգական լապտերի պատկերներ, որոնք իրեն մուտք չեն նշանակւած հաշուկշիւթի մէջ, ուրեմն ընկերութիւնը ներկայումս ունի 311 դրան 20 կոպէկ գրամագումար:

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԱՆԿՈՒԱԿԱՆ ԸՆԿ.ԵԱՆ

1.—Ընկերութեան նպատակն է ալկոլականութեան շարիքները եւ նրա տարածումն արգելելու համար պրօպագանդա անել թէ՛ հրապարակական դասախօսութիւններով, թէ՛ յօդւածներով եւ թէ՛ բրօշուրներով:

2.—Համոզել եւ խնդրել կրթական գործիչներին, որ զպրօցներում ալկոլի վնասները աշակերտներին բացատրեն եւ նրանց մէջ կազմակերպեն ընկերութիւններ կամ մասնաճիւղեր:

3.—Հակալիգուական գրքեր եւ բրօշուրներ հրատարակելու եւ հասարակութեան մէջ ձրիաբար տարածելու համար հասոյթի միջոցներ հայթայթել առանց

անդամաւճար նշանակելու, միայն կտմաւոր նւերներ ընդունել:

4.—Համոզել հասարակութեանը, որ հարսանիքներում, տոն օրերին, երեկոյթներին, թատրոններում եւ ուրիշ հասարակական վայրերում ալկոլ պարունակող որ եւ է ըմպելի չըվաճառեն եւ չըմատակարարեն:

5.—Անդամները չըպէտք է որ եւ է ոգելից խմիչք գործածեն իրենց կեանքի ընթացքում:

6.—Պէտք է իրենց հիւրերին, ծանօթներին, բարեկամներին, թէ իրենց տներում եւ թէ ուրիշ տեղերում ոգելից խմիչքներ չըմատակարարեն:

7.—Պէտք է աշխատեն որքան կարելի է, համոզել իրենց ծնողներին, ծանօթներին, եւայլն, որ տներում չըպատրաստեն եւ չըմտցնեն ոգելից խմիչքներ:

8.—Համոզել ուրիշներին, որ անդամակցին ընկերութեան:

9.—Ընկերութեան մասնաճիւղերը վարում են իրենց գործերը կենտրոնից բաւրով անկախ, համաձայն մեր հիմնական կանոնադրութեան, սակայն բարոյական պարտականութիւն ունին ոգելից նիւթապէս վարչութեան:

10.—Մասնաճիւղերը կազմում են առանց սեռի, ազգութեան եւ կրօնի խնդրութեան:

11.—Պարտաւոր են առնուազն վեց ամիսը մի անգամ իրենց գործնելութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդել Թաւրից կենդրոնական վարչութեան:

Ծանօթութիւն. — Ընկերութեան բրօշուրները կարգաւոր եւ գտաւիտութիւններին, ներկայ գտնւելով համոզում գոյացնելուց յետոյ միայն անգամ զրուել ընկերութեան, միեւնոյն ժամանակ անփոփոխ ընդունելով ընկերութեան կանոնադրութեան հիմնական սկզբունքները:

Ուրիշները ազատ են տարբեր սկզբունքների վրայ կազմակերպել Հակալիգուական Ընկերութիւններ, որոնք ոչ մի կապ չեն ունենալու ընկերութեան հետ, բացի բարոյական կապերով միացած, ալկոլականութեան մեծ շարիքի դէմ կռիւ մղելուց:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԵԻՈՐ. — Տպարանի մեքենական խանկարման մը պատճառաւ, այս շարժու Ծաղիկի հրատարակութիւնը օր մը յապաղեցաւ:

Արտոնատեր Ա. ՕԱԿԱՆԻ

Տպագրութիւն Սագաեան
Կալաթա, Գուրչունլու խան քիւ 7

ԳԱՌՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍՕՖ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԺԱՄԱՅՈՅՅԻ

Կեդրոնատեղի

Մեծ Շուկայ Զանգերի խան

Մասնաճիւղ

Պահչէ Գարու ձկնայ Պէյ խանի տակ

Ոսկի, արծաթ եւ ոսկորի գրպանի, պատի ժամացույցներ եւ այլազան խնամքի (Reveille matin), սնդանի եւ զարդասեղանի (console) ժամացույցներ, մեծ զանազանութիւն ժամացույցի չղթաներու: Ժոխ մթերք ապարանջաններու, ժամանակներու, պոսչաներու, օլերու եւն. եւն.:

Ոսկեղէն եւ արծաթեղէն առարկաներ՝ ապաքի յատուկ:

Մի խաբուիք զստերու վրայ փակցուած խոշոր ծանուցումներէ: Փնտռեցէք ամեն տեղ եւ ամեն առէն ՍԱՐԳԻՍՕՖ Տան ժամացույցները, որոնք 23 տարիներէ ի վեր հրապարակի վրայ հռչակ հանած են, իրենց տոկոսաւորեամբ, ճշգրտեամբ եւ բարեհաւանեամբ:

(27) 10—52

Ն Ե Վ Ր Ո Ւ Զ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՈՐԱԶԵՆՈՒԹԵԱՆՅ

Պոլիս, Եկեմի ձամի փողոց թիւ 43

Վաճառատունս հրապարակի վրայ արդէն հանրածանօթ, կանանց արդուզարդի վերաբերեալ իր ճիշտ մթերքով, այս անգամ դարձեալ Եւրոպա կատարուած ճամբորդութեամբ մը նոր ճաշակաւոր ապրանքներ գնած է, որպէս Պրոտըրի՝ ամէն տեսակ տանգէլա, թիւլ, ժապաւէն, թաֆթա, բոնտէ եւ այլ մետաքսեղէնք, մուսլին տը սուա եւ աժան քթան մուսլիններ, զէֆիր, լինոն, մատամբոլա եւ այլ պարզ եւ բանուած ֆիլթանցուներ, զունաւոր ֆրանսական պոթիթ, եւն. եւն.:

ԽԻՍՏ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՃԵՐՄԱԿԵՂԻՆԱՅ

ԿԱՆԱՆՅ ԶԳԵՍՏԵՂԵՆԻ

ՕԺԻՏԻ ՆԻԹԵՐՈՒ

BIÈRE AMSTEL

Հոլանտական ընտիր պիրա, հանրածանօթ իր կողմորիչ յատկութիւններով եւ հրապարակիս վրայ գտնուած ամէն պիրաներէն աւելի արհարժանի:

BISCUITERIE NANTAISE

Լաւագոյն կարագէ, ամէնէն արհարժանի պիտքերն է. թէյի հետ գործածելի. աղայոց համար խիստ աննշարար:

Մթերանոց, Պոլիս Ֆրանսիական խան:

Մեծաքանակ զնոդայ մասնաւոր զեղջ:

(29) 8—52

Ա Ր Ա Մ Գ Ա Ր Ա Գ Ա Զ Ե Ա Ն

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ

Պոլիս, Պահչէ Գարու, Պիւն Պիր Զեյիտին զիւնց

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՆԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը դանուի

Սկիւտար, Իճապէ, Տղրամաճը փողոց իր բնակարանը

Ամէն օր 5—11 զիւնց Պոլիս, Պահչէ Գարու, Պիւն-Պիր-Զեյիտին զիւնց

Եւրոպայի բերք ժամացուքեամբ

ԻՆՆԻՍՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹ.

ՀՐԴԵՂԻ ԵՒ ԿԵՆԱՅ ՃԻԻՂ

Հաստատու ի Բարիզ 1828—1829

ՀՐԴԵՂԻ ՃԻԻՂ

ԿԵՆԱՅ ՃԻԻՂ

Մինչ 1902ի վերջ հասուց. վե սը 274 Միւ. 1902ին գանձուած ապահովագրին 24 » Դրամազուելու եւ պահեստ 119 » Ապահովագրեալ դրամագումար 21 1/2 Միւ. ար ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի 52.310/0 — ինչ որ «Խիթոն»ի ապահովագրելոց կ'ընծայէ հսկայ երաշխաւորութիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ ԳՏԵՆԸ ԱՐԵԻՆԸ ԵՒ ՄԷՋ ԳՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՒՆԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՎ:

Մինչ 1902ի վերջ հասուց. վե սը 123 Միւ. 1902ին գանձուած ապահովագրին 12 » Ընթացիկ ապահովագրութեանց 272 » Դրամազուելու եւ պահեստ 158 » Դրամագումար 52.310/0 — ինչ որ «Խիթոն»ի ապահովագրելոց կ'ընծայէ հսկայ երաշխաւորութիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ ԳՏԵՆԸ ԱՐԵԻՆԸ ԵՒ ՄԷՋ ԳՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՒՆԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՎ:

Արեւելքի համար մասնաւոր ապահովոց զեղջեայ կիներով: Նպատաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի զերազանց քան որիչ ո' եւ չ ընկերութեան պայմանները: Շահարածիւններու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով «Խիթոն»ի ապահովագրողը ԶԵՐՄ են այն վնասներէն եւ յուսալսաբարբաւներէն, որոց կ'ենթարկուին միշտ այն անձիք, որ Շահարածիւններու բարդման ՅՈՒՐԻՇ ԵՒ ՎՆԱՍՍԱՄԱՐ դրուեամբ գործող ընկերութեանց կ'ապահովագրուին:

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՄԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆԲԱՆ:

Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԲԱՅՈՒՐԼԵԱՆ

Կենաց հիւղին Տնօրէն ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սրամպուլ, Սուլթան Համամ, Բասաթ Բաքըրճըղու

Դեր Գարձակալութիւն, Ղալաթիա Խալիլ խան

Գործակալութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մեջ

8—52

ՖԻՆԱՆՍ ՕԹՐԻԿԻՆ

ԿԵՆԱՅ, ՀՐԴԵՂԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՄ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁԱՆՈՐՀԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱՆ Ի ՎԻԷՆԱ. 1860ԻՆ

Դրամենեակ՝ Համբուրցո խան, թիւ 52, 53, 54, 55, 56

Լիազոր ներկայացուցիչ՝ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

Ֆինիքս Օթրիկին Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը. — 35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆինիքս Օթրիկին Ընկերութեան 20,000 Ֆր. եւ քսանեւեհինգ տարուան համար, տարեկան 925 80 Ֆր. պիտի վճարէ ու պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31,266 Ֆր. հնչուն դրամ ամբողջովին. Իսկ եթէ մեռնի զար օրինակ, 10 տարեկան, իր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան 21,314.62 Ֆր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒՆԱԿԱՆ չեն, այլ իրԱԿԱՆ, եւ Ֆինիքս Օթրիկին Ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխաւորէ իր բոլորով:

4. ԵԱՎՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ 3. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԹԵՅԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պոլիս, Պահչէ Գարու

Ճեյալ պէյ խանին կից, թիւ 10

ԱՂՆԻԻ ԹԷՅԵՐ

ԱՃԱՆ ԹԷՅԵՐ

ԹԵՅԻ ԸՏԵՐ ԽԱՆՈՒԳԵՆԵՐ

ԵԱՎՐՈՒԹԵԱՆ ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅԻ ԽԱՆՈՒԳԵՆԵՐ

ԱՆՄԵՏԵԼԻ

ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ

Գաւառներէ կ'ընդունուին ամէն քանակ կոթեամբ յանձնարարութիւններ եւ կը կատարուին ամենայն ճշգրտագոյնութեամբ:

Ա.ՊԱՌԻԿ

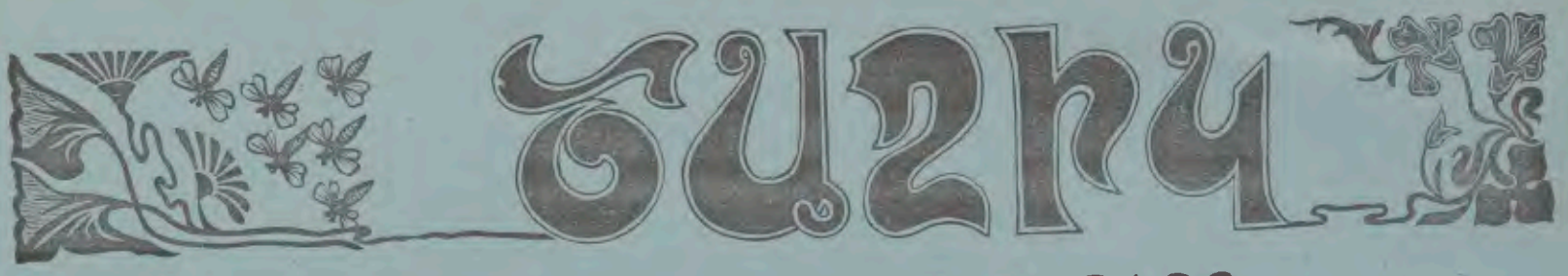
ՎԱՃԱՌԱՏ

ՀԱՐԱԹԱԿԱՆՈՎ

Եթէ կ'ուզէք ամէն տեսակ գոհարեղէններ ունենալ, աժան ու ճաշակաւոր, թէ՛ արեւելեան եւ թէ՛ եւրոպական հաշակով պատրաստուած, ժամացույցներ, արծաթեայ գաւառներ եւ այլն, զիմեղէք Պոլիս, Ոսկերչաց Շուկան, Մեծ-Փողոց, թիւ 13:

Հարիւրին 20 կանխիկ, մնացեալին համար 100ին 5 մասնավճար: Կանխիկ գնողին համար հարիւրին 5 զեղջ: Գործածուած գոհարեղէնները եթէ վնասուած չեն՝ 100ին 10 զեղջով եւ կ'առնուին. իսկ ապառիկ գնողներէն՝ 100ին 15 զեղջով:

ՇԱՐԱՐԱՐԵՐԹ

16րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻՒ 42. (579)

21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1903

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թափուն Դիտարիաներ (Բ.)
ՅՈՎՀ. ԴԱԶԱՆՃԵԱՆ
Խղճի Խայր (Արտասանելի Կտոր)
ԱՆՓԱՍԱՆ
Աչքերուն Երգը (Բանաստեղծուծին)
ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

Սպասման Սրտին մէջ (Վէպ)
ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ
Ա. Բիլլէս Եւ Ես (Քրօնիկ)
ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԱՆ
Ա. ԵՈՒՆ (Վիպակ՝ Հէրման Զուտէրմանի)
Թարգմ. ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ՆՈՐ ԴԻՐՔԵՐ
«Կեանքը Առանց Հաւատքի»
ԵՐԵՒԱԿ
Հ. Մանուէլ Վ. Բազումի
Ա. Մ. Դարագաւան

Գ. ԳԱՐՐԻԷԼԵԱՆ
Ա. ՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Բերա, Մեծ-Փողոց,
Կայարա Սերայի իստին դէմ, քիւ 200

ԴՀ. ԵՀ. Եւ ՇԲ. օրերը այցելունքի կ'ընդունուին առաւօտուն կանուխէն
մինչեւ երեկոյեան ժամը 11 1/2: Իսկ ԲՀ. ԴՀ. Եւ Ուր. օրերը կէս օրէն մինչեւ
երեկոյ:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅԻՑ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1886ԻՆ

ձեկայ պէյ խան քիւ 8. Կ. Պոլիս

Ա. ՏԻՐԱՏՈՒՐ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ { Լիւմիէրի և ժուկլայի ֆրանսական բլաքներու եւ թղթերու:
Անգլ. եւ ֆրանսական ձեռքի եւ ոտքի լուսանկարչական գործիքներու:
Ամէն տեսակ պարզ եւ ընթիր քարթօններու եւ դեղերու, եւլն, եւլն:
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԱՏԱՄԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅԻՑ ԱՆԴԼ. ԱՇ ԷՆՏ ՍԸՆՍ ՏԱՆ
13—52

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ԵԻՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՊԱՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԵՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴԻԷ
Ունի կեանքի, օժիտի, արկածի, ցմահ թռչակի ճիւղեր

VICTORIA
DE
BERLIN

Վիքթորիա ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ կեանքի ապահովագրութիւններ ունի թէ՛ բժշկական
քննութեամբ եւ թէ՛ առանց բժշկական քննութեան
Առանց բժշկական քննութեան եղած կեանքի ապահովագրութիւններուն վճարումները
չաբաթական մասնավճարներով տեղի կ'ունենան, սկսեալ 5 զրուշէն

Ապահովագրեալ գումար 1902ին Ֆր. 1244.457.577
Պահուածի գումար 1902ին » 451.284.214

Հաստատուած 1853 20 սեպտ.ին ար.
քայական հրովարտակով և ուղղակի կա-
ռավարութեան հսկողութեան ներքեւ:
(1)
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ
Օսմ. կայս. Պանքա Բրեւի Լիոնի
Լիազօր Ընդհ. Ներկայացուցիչ
ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԷՄ ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ
Պոլիս, Բաղրեքոլու խան, քիւ 45 եւ 45 Բ.
20—52

Ձեռքի, ոտքի ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին :

Սինգերի մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինգեր Ընկերութեան վաճառատանց մէջ՝

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՍԻՆԳԵՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ

ԲԵՐԸ.	{ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչի գէմ, Թ. 343 և 343 կրկին՝
	{ 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին գէմ.
ԿԱԼԱԹԱ.	{ 1. Սինգեր խան, Թիւնէլին ետեւը.
	{ 2. Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին գէմ.
ՊՈԼԻՍ.	{ 1. Սուլթան Համամ, Թ.
	{ 2. Սուլթան Պէյազիտ, Թրամվէյի կայարանին գէմ, Թ. 13.
ՍԵԻՍԱՐ.	2 արշը Պօյու, Թ. 120.

ասեր եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբեալ երաժիշտութիւն:

(9) 17—52

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կա-
րի . ձեքնայի մնայ. բայց էական կէտն է լաւ
մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մե-
քենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայու-
թիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տե-
սակէ մեքենայ մը անվերջ զժգոնութեանց
եւ տագնապի աղբիւր մըն է :

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս ի ն Կ է Ր

ՀԱՅՔԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Co

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ա-
մէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաս-
տատունը եւ զիւրագործածելին ընթացքն
բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինգերի
մեքենաները կը գնէ :

ԳԱՐԱԳԱՃ ԵՂԲԱՐԲ

Վաճառատուն Բիմմեալ 1874ին

Մեծ ՄԹԵՐԱՆՈՅ

Հուսանկարչական պիտոյից

Գուլէ Կաբու 675—677

ՍԻԻՔԻՐԻՐՍԱԼ

Բերա, Մեծ փողոց 398

Արծաթի ժէլաթինօ-Պրօ-

միւրով բաժնէր եւ թուղթեր

A. Lumiere & ses fils

Ilford & Barnet

Ամէն վաճառանիւղ օպտէք-

թիւներ, Իսթմէնի քոտաք-

ներ եւ ֆիլմեր

Աշխատութիւնք

ամաթեօններու համար

(19) 13—13

Սինգերի Ընկերութեան կեոր վարչա-
տեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց,
Թ. 343 և 343 կրկին, Սարգիս Պէյ
Տի Գողթի տունը :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ 1904

34 X 15 սանթիմէր մեծութեամբ՝
ՍԵՂԱՆԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ. Թուրքիեան,
Հայերեան, Ֆրանսերեան եւ Յունարեան
լեզուներով

Յուշատետրին սկիզբը աւելցուած են
կարգ մը կարեւոր տեղեկութիւններ որք
անհրաժեշտ են ամէն գործի մարդոց :

Ընտիր եւ գեղեցիկ շաքակալ

Գին 7 լրբ.

Կը գտնուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառաց բո-
լոր Գրալւաճառներու եւ Թղթալաճառ-
ներու քով :

Հրատարակիչ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՅՊԼ-ՀԱՌԻՉ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԿՐԱՄՈՖՈՆ Նորահնար միակ գործին
խօսող եւ երգող ճիշդ բնական ձայնով
չինուած ԿՐԱՄՈՖՈՆԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵ-
ՐՈՒԹԵԱՆ կողմէ : ԿՐԱՄՈՖՈՆ իր կեղծե-
րէն կը զոնադանուի այնու որ կատարելա-
պէս կ'արտադրէ մարդուն բնական ձայնը :

Կրամֆոնի ներկայացուցիչ Թուրքիոյ
համար Տ. WEINBERG Բերա, Մեծ-Փողոց,
Թիւ 474:

Մեծ զանազանութիւն ամէն լեզուէ եւ
տեղակէ եղանակաց բաժնէրու : Գաւառ-
ներէ յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին :

(16)

15 - 52

AU TIGRE

ԱՇԽԱՏԱՆՈՅ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿՕՇԻԿՆԵՐՈՒ

Ս. ՔՐԻՍՏՈՓՈՒԼՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Բերա, Մեծ-Փողոց, Թիւ 246, Կալաթա Սէրային դէմ
Տիկնայք եւ Տեարք.

Մի գնէք Ձեր կօշիկները, առանց ան-
գամ մը հանդիպելու վաճառատունս, ուր
պիտի գտնէք ամէնէն աժան, զիմացկուն
եւ վերջին նորաձեւութեամբ ամէն տե-
սակ կօշիկներ :

Ձերդ՝ յարգանք

Ս. ՔՐԻՍՏՈՓՈՒԼՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Յ. Գ.

Արանց համար	բօ	կլասէ	կոճակով	60	դր.
>	>	>	>	կապով	60 >
>	>	>	>	լուսթրին պօթ	60 >
>	>	>	>	ամեր. վիտէլա կոճ.	60 >
>	>	>	>	>	կապով 60 >

Չափու վրայ չինուած կօշիկներու հա-
մար փոքր տարբերութիւն մը կ'առնուի :
(24) 12—15

Գծազրիչ-նկարիչ մը, վկայեալ Գեղար-
ուեստից վարժարանէն եւ Ուսումն. խոր-
հուրդէն, պատրաստ է այցելութեամբ դա-
սեր տալ թէ՛ դպրոցներու եւ թէ՛ տունե-
րու մէջ :

Դիմել Ս. Բրատ Գաւթեանին, խօրանա-
մեան խան, Սիրքէճի :